

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора Шаповала Романа Володимировича на дисертацію Наливайка Олега Юрійовича «Адміністративно-правові засади громадського контролю за діяльністю органів судової влади в Україні», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 Право, спеціальність 081 Право

Актуальність теми дисертації. Функціонування судової влади в демократичній правовій державі безпосередньо пов'язане з рівнем довіри суспільства до правосуддя, прозорістю діяльності судових органів та ефективністю механізмів їх публічної підзвітності. У цьому контексті інститут громадського контролю постає як необхідний елемент забезпечення відкритості судової влади, дотримання принципів законності, неупередженості та доступності правосуддя. З огляду на процеси реформування судової системи в Україні та реалізацію курсу на європейську інтеграцію, питання адміністративно-правового забезпечення громадського контролю за діяльністю органів судової влади набувають особливої наукової й практичної значущості.

Становлення ключових форм взаємодії громадянського суспільства з органами судової влади вимагає чіткого нормативного визначення суб'єктів, об'єктів, форм і процедур здійснення громадського контролю. Чинне законодавство України характеризується фрагментарністю правового регулювання відповідних відносин, що зумовлює наявність невизначеності, неоднозначність правозастосовної практики та обмеженість інституційних можливостей громадськості щодо здійснення контрольних функцій у сфері правосуддя. Водночас вказане негативно впливає на рівень прозорості судової влади та загальну суспільну оцінку її повсякденної діяльності.

Додаткового виміру актуальності досліджувана проблематика набуває в умовах воєнного стану та зростання ролі судової влади у забезпеченні прав і свобод людини, розгляді публічно-правових спорів, а також у розв'язанні питань, пов'язаних із захистом національних інтересів. За таких обставин потреба в удосконаленні адміністративно-правових механізмів громадського контролю за діяльністю судових органів стає не лише елементом демократичного врядування, а й важливим чинником забезпечення легітимності судових рішень та стійкості правопорядку.

У науковій площині проблема громадського контролю за діяльністю судової влади тривалий час досліджувалася переважно з позицій теорії демократії, конституційного або міжнародного права, що не дозволяло комплексно осмислити адміністративно-правові аспекти організації та реалізації відповідних контрольних механізмів. Наявні наукові праці здебільшого зосереджені на загальних питаннях публічного контролю, не приділяючи достатньої уваги специфіці судової влади як особливого суб'єкта публічної адміністрації та особливостям адміністративно-правового впливу у цій сфері.

З огляду на викладене, дисертаційне дослідження Наливайка О. Ю., присвячене комплексному аналізу адміністративно-правових засад громадського контролю за діяльністю органів судової влади в Україні, є своєчасним, науково обґрунтованим і таким, що відповідає актуальним потребам розвитку адміністративно-правової доктрини, удосконалення механізмів публічної підзвітності судової влади та зміцнення демократичних засад функціонування правової держави.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі, забезпечується насамперед чітко визначеною методологічною основою роботи, логічною послідовністю викладу матеріалу та системним підходом до аналізу предмета дослідження. Автор послідовно

дотримується поставленої мети та визначених завдань, що дозволило надати цілісну концепцію адміністративно-правового регулювання громадського контролю за діяльністю органів судової влади в Україні.

Достатній рівень аргументованості наукових результатів досягається завдяки комплексному використанню загальнонаукових і спеціально-юридичних методів пізнання, зокрема аналізу і синтезу, індукції та дедукції, формально-юридичного, системно-структурного, порівняльно-правового та логіко-нормативного методів. Їхнє поєднання дало змогу глибоко дослідити як теоретичні засади громадського контролю, так і особливості його нормативно-правового регулювання та практичної реалізації у сфері функціонування судової влади.

Вагомим чинником вірогідності отриманих результатів є опрацювання значного масиву наукових джерел, зокрема праць вітчизняних і закордонних учених з адміністративного, конституційного та міжнародного права, а також аналіз чинного законодавства України, рішень органів судової влади, матеріалів правозастосовної практики. Залучення широкого кола джерел дозволило автору критично осмислити наявні наукові підходи, виявити їхні обмеження та сформулювати власні аргументовані позиції щодо сутності й механізмів громадського контролю у сфері правосуддя.

Сформульовані у дисертації висновки впливають із проведеного дослідження, логічно узгоджуються між собою та корелюють із завданнями роботи. Вони ґрунтуються на результатах аналізу нормативно-правових актів, доктринальних положень і практики їх застосування, що свідчить про належний рівень наукової виваженості та переконливості авторських узагальнень. Запропоновані рекомендації мають системний характер і спрямовані на удосконалення адміністративно-правового регулювання громадського контролю за діяльністю органів судової влади з урахуванням сучасних потреб розвитку публічного управління та європейських стандартів відкритості й підзвітності судової системи.

Загалом можна констатувати, що наукові положення, висновки й рекомендації, викладені в дисертації Наливайка О. Ю., характеризуються належним ступенем обґрунтованості, є логічно вмотивованими й підтвердженими результатами проведеного дослідження, що дозволяє розглядати їх як такі, що відповідають вимогам, які висуваються до кваліфікаційних наукових праць на здобуття ступеня доктора філософії.

Наукова новизна і практична цінність одержаних результатів.

Наукова новизна одержаних у дисертаційному дослідженні результатів полягає у комплексному адміністративно-правовому осмисленні громадського контролю за діяльністю органів судової влади як самостійного правового інституту, що функціонує в системі публічної адміністрації та має специфічні суб'єктні, об'єктні й процедурні характеристики. Запропонований підхід дозволяє відійти від традиційного розгляду контролю виключно у площині загальнотеоретичних або конституційно-правових положень та зосередитися на механізмах його адміністративно-правової реалізації.

Новизну дослідження становить обґрунтування авторської концепції адміністративно-правового забезпечення громадського контролю у сфері функціонування судової влади, що передбачає системне поєднання нормативно-правових, організаційних та процедурних елементів. У роботі уточнено понятійно-категоріальний апарат, зокрема конкретизовано зміст і ознаки громадського контролю за діяльністю судових органів, визначено його місце в системі форм публічного контролю та розмежовано з суміжними інститутами.

Окрему наукову цінність мають висновки щодо класифікації форм і способів здійснення громадського контролю у сфері судової влади з урахуванням особливостей її статусу та принципу незалежності суддів. Автором аргументовано доцільність застосування диференційованого підходу до правового регулювання таких форм контролю, що дозволяє

поєднати вимоги відкритості судової влади з необхідністю забезпечення її інституційної автономії.

Елементом наукової новизни є також сформульовані у дисертації пропозиції щодо вдосконалення адміністративно-правових механізмів взаємодії органів судової влади з інститутами громадянського суспільства, зокрема в частині процедур доступу до інформації, участі громадськості в консультативно-дорадчих процесах та оцінювання ефективності діяльності судових органів у межах, допустимих чинним законодавством.

Практична цінність одержаних результатів полягає у можливості їх використання у правотворчій і правозастосовній діяльності органів публічної влади, насамперед під час удосконалення нормативно-правового регулювання форм і процедур громадського контролю за діяльністю органів судової влади. Запропоновані у дисертації положення можуть бути враховані при підготовці проєктів законодавчих та підзаконних актів, методичних рекомендацій і внутрішніх регламентів.

Отримані наукові результати мають прикладне значення для діяльності органів суддівського врядування, органів судової влади, а також інститутів громадянського суспільства, які залучаються до здійснення громадського контролю. Вони можуть бути використані з метою підвищення прозорості діяльності судів, удосконалення механізмів комунікації з громадськістю та формування більш передбачуваної й структурованої практики взаємодії.

Матеріали дисертації можуть застосовуватися в освітньому процесі закладів вищої освіти при викладанні навчальних дисциплін з адміністративного та конституційного права, а також у науково-дослідній роботі, зокрема під час підготовки магістерських досліджень. У цілому одержані результати мають належну теоретичну й практичну значущість та сприяють подальшому розвитку адміністративно-правової доктрини у сфері публічного контролю за діяльністю судової влади.

Повнота викладення матеріалів у публікаціях, положеннях, висновках і рекомендаціях, сформульованих у дисертації. Матеріали дисертації належним чином відображені у наукових публікаціях здобувача, що свідчить про системний характер апробації отриманих результатів та їх поступове наукове опрацювання. Основні положення, висновки й рекомендації, сформульовані в дисертації, корелюють зі змістом опублікованих праць і репрезентують ключові результати дослідження без спрощення або вибіркового викладення.

Аналіз наукових публікацій дає підстави стверджувати, що у них послідовно висвітлено теоретичні засади громадського контролю за діяльністю органів судової влади, проблеми його нормативно-правового забезпечення, а також окремі аспекти практичної реалізації відповідних адміністративно-правових механізмів. При цьому матеріали, винесені на захист, отримали попереднє наукове обговорення та були представлені у формах, притаманних сучасній юридичній науці.

Можна констатувати, що матеріали дисертації Наливайка О. Ю., відповідні наукові публікації здобувача забезпечують повне та всебічне висвітлення основних результатів наукового дослідження. Сформульовані положення, висновки й рекомендації викладені послідовно, аргументовано та у повному обсязі, що відповідає вимогам, які висуваються до кваліфікаційних наукових праць.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Загалом позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження, його наукову новизну, теоретичну та практичну значущість, а також констатуючи відповідність роботи вимогам, що висуваються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії, варто звернути увагу на окремі положення, які мають дискусійний характер і потребують додаткового уточнення або більш розгорнутої аргументації. Висловлені зауваження стосуються передусім окремих теоретичних підходів та аспектів обґрунтування запропонованих автором рішень.

1. Автором дисертації запропоновано власне визначення природи та сутності громадського контролю у сфері судової влади, яке претендує на міждисциплінарність та наукову новизну. Проте бракує повноцінної теоретичної дискусії з провідними доктринальними підходами західної адміністративної науки та європейського права.

2. У роботі автор не приділяє належної уваги поглибленому аналізу електронних форм громадського контролю. Цифрові платформи, онлайн-сервіси, системи відкритих даних перелічуються, але не розглядається їхня нормативна специфіка, ступінь реальної доступності для громадян, проблеми ідентифікації користувачів, захисту персональних даних, кібербезпеки та ризиків маніпуляцій через цифрові інструменти. В умовах швидкої трансформації публічного управління в Україні детальний аналіз таких аспектів є необхідним для комплексного підходу до теми.

3. Дисертант оголошує про використання емпіричної бази (офіційної статистики, аналітичних звітів, моніторингів), проте у тексті практично відсутній аналіз кількісних показників: не наведено конкретних даних про частку відкритих судових засідань, кількість поданих громадських звернень, співвідношення результативних та механізмів участі тощо. Це знижує рівень доказовості та ускладнює оцінку реальної ефективності адміністративно-правових форм громадського контролю в судовій сфері.

4. Суб'єкти громадського контролю (громадяни, громадські організації, медіа, експертні спільноти) розглядаються у дисертації переважно як однорідна категорія, без докладного розмежування їх ролей, повноважень, механізмів впливу та відповідальності. Відсутній аналіз, яким чином відрізняється характер участі окремого громадянина від колективного суб'єкта, чи мають медіа особливий правовий статус, які ризики зловживань характерні для різних груп суб'єктів.

5. Дисертант зазначає, що практичне значення результатів його дослідження полягає у можливості використання висновків у законотворчій, науково-дослідній, освітній та правозастосовній діяльності.

Однак не наведено конкретних прикладів впровадження запропонованих підходів, зокрема у вигляді пілотних проєктів; у формі реальних законодавчих ініціатив. Відсутність такої деталізації знижує ступінь практичної апробації результатів.

6. В аналізі міжнародних стандартів громадського контролю робота фокусується переважно на європейських рекомендаціях, не розглядаючи, однак, детально процедури громадської участі у різних правових системах. Не проведено компаративного розгляду нормативної деталізації залучення громадськості, відмінностей у статусі спостерігачів, механізмів участі у дисциплінарних процедурах тощо.

Сформульовані зауваження та окреслені дискусійні положення не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації, яка постає як самостійне й завершене наукове дослідження, вирізняється внутрішньою логічною узгодженістю, належним рівнем наукової аргументації та чіткою практичною орієнтацією. Наявність дискусійних аспектів насамперед засвідчує складність і актуальність порушеної проблематики, а також підтверджує сформованість у здобувача власної наукової позиції й здатність до самостійного наукового аналізу. У цілому дисертаційна робота свідчить про досягнення автором поставленої мети та послідовну реалізацію визначених дослідницьких завдань.

Висновки. Дисертація Наливайка О. Ю. на тему «Адміністративно-правові засади громадського контролю за діяльністю органів судової влади в Україні» є завершеним самостійним науковим дослідженням, у межах якого отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності спрямовані на розв'язання конкретного завдання, пов'язаного з комплексним аналізом адміністративно-правових механізмів здійснення громадського контролю у сфері функціонування судової влади.

Зміст дисертаційної роботи відповідає заявленій темі, поставленій меті та визначеним завданням, характеризується логічно вибудованою структурою, належним рівнем наукової аргументації, коректним

застосуванням норм національного законодавства, а також використанням сучасних доктринальних підходів адміністративно-правової науки.

Основні положення, висновки й рекомендації, сформульовані у науковому дослідженні, є достатньо обґрунтованими та мають теоретичну і практичну значущість. Дисертаційна робота за своїм змістом і оформленням відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44, а також Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом МОН України від 12.01.2017 № 40.

Офіційний опонент:

Завідувач кафедри адміністративного права

та адміністративної діяльності

Національного юридичного університету

імені Ярослава Мудрого

доктор юридичних наук, професор

Роман ШАПОВАЛ

Підпис	<i>Шаповала Р.</i>
Засвідчую	<i>Волош</i>
Нач.ВК	
« 15 »	сентября 2026 р.